

TELEGRAFEN

Det har alltid vært nødvendig i visse tilfeller, for eksempel under krig, å kunne få sendt en beskjed eller melding hurtig fram. Allerede langt tilbake i tiden var det, som vi vet, alminnelig å tenne bauner, som lyste fra fjell til fjell, eller skjære hærpil som brakte bud viden om, og ganske hurtig. I det 17. århundre oppfant en engelsk mann et noe bedre system for meldinger over større avstander. Det var et tårn med bevegelige trearmer som kunne stilles mot hverandre på forskjellige måter, og de geometriske figurer som på denne måten kom fram, hadde da sin spesielle betydning. Et nytt og forbedret system ble i slutten av det 18. århundre utformet av en franskmann, etter et optisk system, nærmest et slags semafor-system, hvorved man kunne telegrafere ikke mindre enn 8464 forskjellige ord. Det første forslag om å anvende elektrisitet til telegrafi fremsattes i 1809, og omkring 1830 kom nåltelegrafien i bruk. Visertelegrafien ble innført omkring 1840. Morse oppfant i 1835 den elektromagnetiske skrivetelegraf, som muliggjorde utviklingen av et kommersielt telegrafvesen. — Den første elektriske telegrafforbindelse i Norge ble åpnet i 1855 mellom Christiania og Drammen.

Sommeren 1859 bereiste telegrafdirektøren de strekninger, hvor nye linjer aktedes foreslått til anlegg i den kommende budsjettermin, nemlig fiskeridistriktet i Nordre Bergenshus amt og nordover fra Trondheim til Lofoten, og til utførelse i budsjetterminen 1860-62 ble av indredepartementet og telegrafdirektøren foreslått bl.a. linje fra Brettesnes til Sorvågen i Lofoten, anslått til 152 000 kroner. Når Lofoten kom såpass tidlig med, var det naturligvis av hensyn til skreifisket. Sommeren 1860 undersøkte telegrafdirektøren lokalitetene i Lofoten, og i 1861 begynte arbeidet med Lofotlinjen, med arbeidsbestyrer Hennem som leder av landlinjene. Arbeidsfolk måtte hentes fra Bodø, da ingen var å få i distriktet. Senere ut på sommeren ble det imidlertid folk nok å få i distriktet, men «de skifter uavladelig», skriver hr. Hennem, «ti disse folk her er ustadige og uvante til arbeide på land — vil ha stor daglønn og gjøre lite arbeide». — Lofotanlegget ble først ferdig i midten av oktober 1861. Det utgjorde 168,8 km. linje med 186,9 km. tråd, hvorav 16,896 km. var kabel, med 8 fisketelegrafstasjoner, nemlig Brettesnes, Svolve, Ørsvåg, Henningsvær, Steine, Ballstad, Reine og Sørvågen samt en feltstasjon i Skrova. Anlegget kostet 132 965 kroner, altså betydelig mindre enn beregnet, hvilket for en stor del tilskrives at kablene ble utlagt uten hjelp av dampskip.

Til hjelp ved betjeningen av disse lokale anlegg ble forsøksvis opplært 4 skolelærere i Lofoten, de senere såkalte fisketelegrafister. Betingelsene var i Lofoten kr. 2,80 pr. dag under tjenestgjøring, med et fast årlig tillegg av omlag 200 kr. for tilsyn med linje og stasjon under fisketiden. — I 1862 ble Ørsvåg stasjon flyttet til Kabelvåg. — Korrespondansen på lokallinjen i Lofoten utgjorde i 1865 2616 betalte telegrammer til innlandet. — I 1866 bevilget Stortinget 532 000 kroner til linjen Namsos – Lofoten - Tromsø, hele anlegget var anslått til 224 000 kroner. Ved det store anlegg Namsos - Lofoten var Edvard Hansen arbeidsbestyrer for strekningen Bodø - Fauske - Lofoten. — Fortsettelsen av arbeidet på linjen Namsos til Lofoten ble i 1867 meget forsinket på grunn av den usedvanlig sene vår. Enda ved midten av juni var snøen til hinder endog nede ved kysten, slik at arbeidet der ikke kunne komme i jevn gang før i slutten av måneden, og håpet om å få linjen til Lofoten ferdig dette år, måtte oppgis. Det var fremdeles vanskelig å få arbeidere, selv til høy daglønn, og uaktet der var utsikt til misvekstår. De arbeidere man fikk, holdt i regelen ut bare i noen dager, idet de: fant linjearbeidet for tungt og strengt, hvorfor der måtte hentes arbeidere fra Trøndelag. Likevel greide man å nå fram til Bodø denne høst, og neste år ble så anlegget fullført og ved Øyhelle knyttet sammen med den tidligere Lofotlinje.

I februar 1869 begynte man å sende stormvasler til stasjonene, og 26. april samme år ble fisketelegrafstasjonen i Ballstad fast telegrafstasjon.

I 1882 foreslo telegrafdirektøren linje fra Ballstad til Borgevær, men hertil ble intet bevilget dette år, det ble først med på budsjettet i 1885, da det ble bevilget 28 000 kroner, på betingelse av fritt stasjonslokale og fritt bud i Borgevær. Borgeværanlegget ble dog ikke påbegynt i 1885, da de lokale myndigheter ikke kunne bli enige om den beste beliggenhet for stasjonen. 1886 ble linjen til Borgevær bygget ved telegrafbestyrer Valeur. Arbeidet begynte over pinse med en avdeling på 20-25 mann. Landlinjen utgjorde 22,720 km. ny linje og 9,140 km. tråd på eldre linje — fra Ballstad til Leknes. Kablen over Borgepollen 2,990 km. og over Heimsundet 0,500 km. Kablene var utlagt ved kabelmesteren. Anleggsomkostningene beløp seg til 22 544 kr., derav for stolper 2 294 kr., frakt av stolpene 900 kr., tråd 1 644 kr., toppdeksler 337 kr., vinkeljern 95 kr., isolatorer 561 kr., arbeidsutgifter 5 734 kr., videre for 5000 meter kabel 5 981 kr., omkostninger ved kabelen 255 kr., kabelrør 306 kr., og utlegging 3 208 kr. samt apparater ved stasjonen 376 kr. og batteri 106 kr. I åtte år, fra 1861 til 1869, var stasjonen i Ballstad bare fiskeritelegrafstasjon, men fra 26. april sistnevnte år ble den fast stasjon og åpen for tjeneste hele året. — Frk. R. Foslie var imidlertid bestyrer til 30. juli samme år. (Som nevnt foran var det tidligere bare skolelærere, som ble opplært til å tjenestegjøre i den tid stasjonen var åpen bare under vinterfisket, de såkalte fisketelegrafister, som bestyrte stasjonen, bl.a. kirkesanger Heitm. Hansen, Buksnes, og den senere telegrafbestyrer L. O. Dyrkorn).

Etter at frk. Foslie fratrådte som midlertidig stasjonsbestyrer 30. juli 1869, har det vært følgende bestyrere ved telegrafstasjonen i Ballstad:

1.	M. G.	Eckhoff	fra	1/8	1869	til	30/8	1870
2.	C. M.	Jæger	«	1/9	1870	«	31/7	1873
3.	H.	Sinding	«	1/8	1873	«	31/8	1877
4.	T. A.	Kjær	«	1/9	1877	«	30/9	1880
5.	O. A.	Sivertsen	«	1/10	1880	«	31/1	1896
6.	A. M.	Foslie	«	1/7	1896	«	30/6	1909
7.	B. T.	Lorentzen	«	1/7	1909	«	28/2	1917
8.	L. O.	Dyrkorn	«	1/3	1917	«	31/1	1930
9.	F.	Pedersen	«	1/2	1930			?

og er fremdeles innehaver av stillingen. — I tiden mellom Sivertsens død og Foslies tiltredelse. — fra 13. januar til 1. juli 1896 — var bestyrerstillingen betjent ved en vikar.

Telegrafbestyrer Sivertsen var en noe original herre. Det lot til at hans interesser lå like meget på det fiskerimessige som på telegrafien. Han grov fjæremark og var utenfor Ballstadskjærene med småline, både vinter og sommer. Telegrafbudet sitt, han Markus Olsen, måtte ofte ta spaden, han også, og hjelpe sin sjef med å grave mark, som det var nok av i leira inne på «Porkrotet» ved Hattvika. Sivertsen døde på sin post som telegrafbestyrer, etter 16 års tjenestetid. Han var ugift. — Frk. Foslie, den første midlertidige bestyrer, var født i Borge, det var også A. M. Foslie, som ved sin avskjed, etter 50 års tjeneste i telegrafetaten, ble tildelt kongens fortjenestmedalje, og fikk telegrafstyrets anerkjennelse for vel utført arbeide. Han døde i Sarpsborg, 72 år gammel. Foslie var aktivt med ved stiftelsen av Buksnes Sparebank og var de første 13 år bankens kasserer.

Birger Lorentzen var sønn av kirkesanger Lorentzen i Flakstad. Han er for tiden ansatt ved telegrafkontoret i Lødingen. L. O. Dyrkorn var født i Nordfjord. I 30 år virket han som lærer i Gimsøy, hvor han deltok meget i det kommunale styre og var en høyt anskreven og aktet person. Etter å ha sluttet som telegrafbestyrer, flyttet han sørover, hvor han døde, 71 år gammel.

Den nåværende telegrafbestyrer, Fritz Pedersen, er den første av stedets telegrafbestyrere som er innfødt Buksnesværing, idet han er sønn av væreier Jak. A. Pedersen, Ballstad, og har allerede lang tjenestetid bak seg i telegrafetaten.

Buksnes har nå 4 stasjoner, nemlig Ballstad, Leknes, Gravdal og Sund. Leknes ble åpnet som rikstelefonstasjon i november 1927, Sund i 1932, og gikk over til rikstelefonstasjon 1. juli 1944. Gravdal fikk rikstelefonstasjon, likeledes fra 1. juli 1944.

Fra 1. januar 1940 overtok telegrafverket Vestvågøens Telefonselskaps abonnementanlegg, men har dessverre på grunn av krigen og dens ettervansker med materialleveranser, enda fått lite gjort til bedring av telefonforholdene, slik at en fremdeles har adskillig linjestrekninger av det gamle (Nordahls) anlegg.

Det er nå planer om å flytte hovedtelegrafstasjonen for Buksnes fra Ballstad til Leknes, slik at den kan komme mere i sentrum av bygda.

Før vi forlater telegrafene, er det en mann vi gjerne vil omtale i denne forbindelse: Arbeidsbestyrer Kristoffer Gjernes, Gjerstad. Han begynte i telegrafverkets tjeneste som alminnelig arbeider i 1898, under telegrafbestyrer A. M. Foslie. Allerede i 1900 ble han arbeidsformann, og fra august 1904 arbeidsbestyrer med distrikt fra Drag i Tysfjord til Rotsundelv i Nord-Troms. I de 47 år han virket i telegrafverkets tjeneste fikk han utrettet meget til dette kommunikasjonsmiddelets forbedring i et stort og vidstrakt distrikt. Mange er de linjer han har vært med å bygge eller forbedre.

Hardt var det sikkert mang en gang å ligge ute i terrenget, men Gjernes var seig og hadde det rette pågangsmot, Hans attester omtaler ham da også som en energisk, pålitelig, samvittighetsfull og grei arbeidsleder og vel skikket for sin stilling. Han kunne ha opptil 42 mann i sin arbeidsstokk, og av hans arbeidere ut gjennom tiden er 7 blitt arbeidsledere. Gjernes sluttet i tjenesten i 1945, han var da 72 år gammel, og nyter nå et velfortjent otium.

Endelig vil vi nevne de to gamle, veltjente telegrafbud i Ballstad, Markus Johannesen, som bodde i Borgerstuen, like ved den nåværende stasjonsbygning, og senere hans sønn Emil Markussen, som også bodde i Hattvika. De var begge i en rekke år, først faren, siden sønnen, telegrafbud og var meget pliktoppfyllende i sin tjeneste. Stadig kunne en se dem på farten under vinterfiskets travelhet, med telegrafens gylne bånd rundt hua og vesken i lærrem over skuldra, til lands som til sjøs, de skulle jo også besørge telegrammene til de mange fartøyskipperere på vågen. Telegrafstasjonen i Ballstad hadde inntil 1880 sine lokaler i Ballstadøyas eldste bygning, den senere restaurerte borgerstuebygning, hvor i sin tid brennevinshandelen foregikk. Den nåværende stasjonsbygning var oppført som privat bygg av en skipper Pedersen; da han fraflyttet stedet solgte han bygningen til en Tideman, som solgte den videre til J. L. Jentoft, som leide bygningen til telegrafverket. Denne leietid varte til 1924, da telegrafverket kjøpte eiendommen, som den senere tid er blitt endel modernisert for sitt bruk. Bygningen gir også plass til bolig for bestyreren. — Telegrafstasjonen i Ballstad har ute ved Hattvika hatt en litt avsides beliggenhet, men det var vel ingen passende ledige hus å få leiet den gang det ble nødvendig å flytte stasjonen fra borgerstua fremme i været.